

***Letno srečanje ENOC (European Network for Ombudspersons for Children)  
Pariz, September 2009***

## POROČILO O DELU

### SPLOŠNO

Institucija varuha človekovih pravic v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju: Varuh) deluje od leta 1996. Ustava iz leta 1991 je poleg ustanovitve Varuha predvidela možnost, da se z zakonom za posamezna področja določijo posebni varuhi pravic državljanov, vendar se ta določba še ni uresničila. V tem letu se je obnovila razprava o varuhu otrokovih pravic, vendar pa bodo verjetno finančni razlogi narekovali nadaljevanje dosedanje ureditve in bo delo v zvezi z otrokovimi pravicami še naprej opravljal Varuh v okviru ustavnih in zakonskih pooblastil.

Ustava in zakon opredeljujeta pristojnost Varuha le v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave in nosilcev javnih pooblastil, kar pomeni, da varuh ne more posredovati v razmerjih med fizičnimi osebami oziroma med pravnimi osebami in posamezniki, če pravne osebe ne opravljajo nikakršnih oblastnih nalog. Pa tudi pri nosilcih javnih pooblastil je možnost varuhovega posredovanja omejena, saj je ni mogoče razširiti na naloge, ki jih posamezna pravna oseba opravlja poleg javnega pooblastila. Nosilci javnih pooblastil so zato po zakonu dolžni varuhu posredovati podatke in informacije, ki so povezani z javnim pooblastilom, ne pa tudi drugih podatkov, s katerimi razpolagajo.

Načelno je posredovanje varuha subsidiarno, kar pomeni, da mora posameznik najprej sam izkoristiti pritožne poti, ki so mu na voljo in se šele na koncu obrniti na varuha. To je tudi v skladu z varuhovo vlogo in pristojnostjo, saj se ne sme vmešavati v odprte postopke in sugerirati svojih rešitev ter s tem vplivati na vsebino odločitev pristojnih organov. Če bi prevzel takšno vlogo, bi s svojimi odločitvami nadomestil odločitev drugih organov oziroma neobjektivno vplival na odločanje.

Leta 2003 smo v okviru urada Varuha oblikovali posebno **skupino za obravnavo kršitev otrokovih pravic**, zato naša statistika posebej spremlja to področje šele od takrat dalje.

Pri varuhu je trenutno zaposlenih 41 ljudi, skupino za otrokove pravice pa sestavljajo

namestnik varuha, magistra socialnega dela, dve specialni pedagoginji in diplomirani pravnik.

Skupina za otrokove pravice nima posebnih sredstev, pa tudi posebne evidence o porabljenih sredstvih ne vodimo, saj je skupina del strokovne službe, zato so tudi vsa sredstva vodena skupaj (plače, materialni stroški).

Delo varuha na področju otrokovih pravic lahko razdelimo na več vsebinskih sklopov:

1. Obravnava konkretnih pobud in prijav kršitev
2. Promocija otrokovih pravic in dela varuha
3. Obravnava splošnih vprašanj na varuhovo iniciativo
4. Sodelovanje v postopkih priprave in sprejemanja predpisov
5. Posamezni vsebinsko zaokroženi projekti
6. Mednarodno sodelovanje

#### **ad1)**

Število pobud se je povečalo od leta 2002 do leta 2008 od 60 na 279, v letošnjem letu pa jih imamo že 146. Delež pobud s področja otrokovih pravic se je ustalil na približno 8,5 % od vseh pobud.

Ocenjujemo, da je približno 10 % vlagateljev pobud otrok, sicer pa so v večini njihovi starši ali skrbniki. Starosti pobudnikov statistično ne spremljamo. Največ pobud v okviru tega področja je v zvezi z družinskimi razmerji (stiki otroka s starši), v zadnjih letih pa se povečuje število primerov v zvezi z nasiljem nad otroki.

#### **Ad2)**

Promocija otrokovih pravic je naloga, ki se najbolj razlikuje od klasičnih nalog varuha – obravnave konkretnih kršitev. Ugotavljamo, da smo vedno bolj poznani, vendar med mladimi še ne dovolj, saj se otroci le redko neposredno obrnejo na nas. Zato poskušamo zlasti z obiski šol, zavodov, okroglih miz, delavnic razširiti znanja o otrokovih pravicah in postopkih njihovega uveljavljanja. Letno obiščemo okrog 20 šol in zavodov, kjer na različne načine obravnavamo otrokove pravice.

Odnosi z mediji so redni, saj vsakodnevno odgovarjamo na novinarska vprašanja, občasno, pa organiziramo tiskovne konference.

Varuh se redno odziva na kršitve otrokove zasebnosti, ki so pogoste zlasti v rumenem tisku, ki objavlja fotografije in osebne podatke otrok. Takšne kršitve prijavljamo častnemu razsodišču društva novinarjev, ki je naše očitke o kršitvi novinarskega kodeksa že večkrat potrdilo. Žal njihova razsodba nima nikakršnih učinkov, razen moralnih, zato smo si prizadevali, da bi se tovrstne objave kriminalizirale. Novi kazenski zakonik, ki je začel veljati 1. novembra 2008, opredeljuje objavo osebnih podatkov otrok, ki so v pravnem postopku, kot samostojno kaznivo dejanje.

### **Ad3)**

Varuh se na podlagi dostopnih podatkov samostojno odloči, da bo obravnaval širša vprašanja uveljavljanja otrokovih pravic. Na ta način poskušamo spremeniti zlasti sistemsko (zakonsko) ureditev na posameznem področju, kjer ugotavljamo večje število kršitev otrokovih pravic. Varuh sicer ne more sodelovati v zakonodajnem postopku, vendar pa je običajno povabljen k delu parlamentarnih delovnih teles, kjer lahko poslance in javnost seznanimo s svojimi predlogi.

### **Ad4)**

V letu 2008 je bil na podlagi varuhove pobude iz leta 2003 sprejet poseben zakon o preprečevanju nasilja v družini. Zakon je omogočil predvsem večjo aktivnost oziroma koordinacijo pristojnih organov na tem področju. Predlog Varuha, da bi zakon tudi izrecno prepovedal telesno kaznovanje otrok, ni bil sprejet in bo realiziran v novem družinskem zakoniku, ki je na nivoju vlade že pripravljen in bo predvidoma jeseni poslan v zakonodajni postopek.

Trenutno aktivno sodelujemo v pripravi novega družinskega zakonika, ki v večji meri upošteva vsa dosedanja opozorila varuha.

### **Ad5)**

Menimo, da je za učinkovito uresničevanje otrokovih pravic nujno vzpostaviti mehanizme, ki bodo omogočili, da se glas otroka dejansko sliši, kar predvsem pomeni, da se njegova volja tudi upošteva. Na pogosto ignoranco organov, ki odločajo o otrokovih pravicah, stalno opozarjamo v letnih poročilih. Menimo pa, da je treba vzpostaviti ustrezne zakonske podlage, da glas otroka ne bo le njegova pravica, ampak tudi dolžnost vseh, da mu prisluhnemo in ga obravnavamo kot samostojnega nosilca pravic. To je še zlasti pomembno v primerih, ko starši ne zmorejo ali ne morejo sodelovati v njegovo korist.

Konec tega leta bomo na podlagi ovrednotenja rezultatov pilotnega projekta, ki smo ga začeli pred dvema letoma, lahko ponudili strokovne podlage za formalnopravno ureditev zagovornika otrokovih pravic v družinskem zakoniku ali v posebnem zakonu, na podlagi katerega bo lahko vzpostavljena mreža zagovornikov po celotni Sloveniji.

### **Ad6)**

Varuh se od oblikovanja posebne skupine za otrokove pravice udeležuje dela ENOC, prav tako pa aktivno sodelujemo v okviru mreže otroških ombudsmanov Jugovzhodne Evrope (CRONSEE).

Oktober 2009 organiziramo skupaj z Ministrstvom za zunanje zadeve in Državnim zborom RS mednarodno konferenco o otrokovih pravicah in nasilju, ki bo v Ljubljani in bo obeležila tudi dvajseto obletnico Konvencije ZN o otrokovih pravicah.